

Рецензія на дисертацію
Коровій Дар'ї Миколаївни
на тему **«Формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання»**,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 Професійна освіта,
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами. Актуальність теми дисертації зумовлена культурологічно-педагогічною значущістю проблематики, недостатнім теоретичним обґрунтуванням потреби у визначенні та впровадженні організаційно-педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов і невизначеністю щодо її змісту в процесі професійної підготовки, а також наявністю низки суперечностей між запитамі глобалізованого інформаційного суспільства та рівнем професійної майстерності сучасного вчителя іноземних мов.

Дисертаційну роботу виконано в контексті досліджень Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського як складової науково-дослідних тем наукових досліджень кафедри педагогіки і професійної освіти та управління освітніми закладами «Педагогічний супровід особистісно-професійного розвитку майбутнього вчителя» і кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті «Інноваційні педагогічні технології навчання в умовах інформатизації освіти в Україні та за кордоном».

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечено логікою подання поняттєвого апарату дослідження, послідовним розв'язанням поставлених завдань, репрезентативністю джерельної бази, широкою апробацією дослідження на науково-практичних конференціях різного рівня.

Значення для науки і практики отриманих результатів. Дисертаційна робота містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему щодо формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вперше теоретично визначено та обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання; виокремлено компоненти культурологічної компетентності та розроблено критерії, показники і рівні її сформованості в умовах змішаного навчання; уточнено й запропоновано авторське визначення поняття «культурологічна компетентність майбутніх учителів іноземних мов»;

подальшого розвитку набули заняття в умовах змішаного навчання із застосуванням інноваційних методів і технологій.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено структурно-функціональну модель формування культурологічної компетентності у професійну підготовку майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання; запропоновано методику реалізації організаційно-педагогічних умов формування культурологічної компетентності в умовах змішаного навчання із використанням традиційних та інноваційних методів і технологій навчання, занять з елементами тренінгу, ігрових технологій, методів «Six Thinking Hats» та «Fishbone»; розроблено науково-педагогічний інструментарій формування культурологічної компетентності майбутніх вчителів в умовах змішаного навчання і презентовано його в наукових міжнародних виданнях Web of Science.

Матеріали дисертації впроваджено в освітній процес Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Мукачівського державного університету, Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти та Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, що підтверджено відповідними довідками.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. У вступі правильно й чітко виписано методологічний апарат дослідження, при цьому мета й завдання погоджені зі структурою та висновками роботи, а здійснений детальний огляд проблеми дозволив представити наявні результати раніше виконаних досліджень.

У першому розділі здійснено детальний дефінітивний аналіз основних понять дослідження; виконано порівняння дефініцій, запропонованих різними науковцями. Дослідницею виокремлено проблеми формування культурологічної компетентності майбутніх учителів і визначено структурні особливості та критеріально-діагностичний апарат культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

У другому розділі представлено переконливе обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання. Дисертантка визначила організаційно-методологічні засади змішаного навчання і дала чітку характеристику змішаного навчання як інноваційного прояву формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. Запропоновано чітку й зрозумілу для використання іншими науковцями структурно-функціональну модель формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання, яке визначено як форма організації отримання знань з використанням традиційних занять та комп'ютерних технологій. Структурно-функціональна модель формування культурологічної компетентності учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання, що представлена на рис.2.2., є гарним унаочненням

виконаного дослідження, оскільки її блоки дають чітке уявлення про мету, методологічні підходи, організаційно-педагогічні умови, форми, методи і засоби навчання, застосовані дисертанткою.

Дослідницею зроблено висновок, що змішане навчання вимагає від викладача особливих підходів, які відрізняються від традиційних, викладач виступає переважно тьютором, а не керівником освітнього процесу. У дисертації представлені досить цікаві інноваційні методи й технології навчання, подано опис методики занять із застосуванням змішаного навчання, традиційних та інноваційних методів і технологій.

У третьому розділі описано організацію та методику проведення педагогічного експерименту, представлено аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту. Здійснено детальний аналіз стилів навчання, рівнів емпатії та рефлексії студентів на основі використання валідних методик діагностування.

Дослідниця врахувала, що важливим етапом проведення педагогічного експерименту є визначення однорідності експериментальних і контрольних груп. Заслугує схвалення, що таку однорідність дисертантка довела кількома методами, а саме: визначення однорідності щодо адекватності самооцінки; щодо сприйняття та схильності студентів до впровадження змішаного навчання й освітніх інновацій; щодо сформованості виокремлених компонентів культурологічної компетентності.

Представлені в третьому розділі гістограми рівнів розвитку кожного з компонентів культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання дають можливість переконатись у суттєвій позитивній динаміці сформованості культурологічної компетентності в цілому.

Застосування вдало підібраних методів математичної статистики уможливило зробити висновок про валідність одержаних результатів, тобто про те, що за рівнем розвитку культурологічної компетентності результати в експериментальних і контрольних групах відрізняються суттєво.

Усе це разом дає підстави зробити висновок, що результати формувального етапу педагогічного експерименту є переконливим підтвердженням ефективності запропонованих організаційно-педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях.

У працях дисертантки культурологічна компетентність майбутнього вчителя представлена як складова професійної компетентності, визначені її структурні компоненти; проаналізовано досвід використання змішаного навчання в закладах вищої освіти, з'ясовано переваги й доведено його ефективність; визначено перспективи дистанційного навчання. Окремо обґрунтовано, що культура є одним із ключових елементів вивчення іноземної мови.

Отже, робимо висновок, що в наукових публікаціях дисертантки повною мірою відображено основні матеріали та результати дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Високо оцінюючи рецензовану дисертацію, привертаємо увагу до окремих аспектів, що потребують уточнення, пояснення, корекції, а саме:

1. На нашу думку, у перших двох підрозділах дещо порушена логіка викладення матеріалу, оскільки спочатку аналізуються проблеми формування культурологічної компетентності вчителів, а потім лише розкривається сутність поняття «культурологічна компетентність».

2. Формулювання двох перших організаційно-педагогічних умов, які передбачають «забезпечення психологічного комфорту та вмотивованості учасників освітнього процесу для отримання культурологічних знань у процесі формування культурологічної компетентності» та «заохочення майбутніх педагогів до самоосвіти та саморозвитку у процесі удосконалення культурологічних знань з національної культури та вивчення культурних особливостей інших народів» варто було б уточнити механізми та інструменти «забезпечення» та «заохочення», тобто коротко вказати, за допомогою чого це планувалось досягти.

3. У другому розділі дисертації, де дисертанткою передбачено обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування культурологічної компетентності майбутніх учителів, все ще продовжується дефінітивний аналіз і визначення змісту загальновідомих понять («мотив», «мотивація», «саморозвиток», «самоосвіта», «креативність», «метод навчання» тощо), які лише дотичні до теми дисертації.

4. На нашу думку, не зовсім обов'язковими в дисертації є історичні екскурси, в яких авторка описує історію виникнення окремих понять у педагогіці («гуманізм», «педагогічна технологія», «інноваційне навчання», ...), що значно розширює обсяг роботи.

5. Не зовсім зрозуміло, чому в додатках на 42 сторінках представлена робоча програма дисципліни «Практика усного та писемного мовлення», розробником якої дисертантка не була. Крім того, ця програма передбачає використання методичної літератури 20-и річної давності.

Проте висловлені зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження та є лише приводом для наукової дискусії.

Загальний висновок. Виконання та оформлення дослідження Д. М. Коровій підтверджують наукову зрілість і компетентність дисертантки, а отримані нею

наукові результати мають вагоме теоретичне і прикладне значення для розвитку сучасної педагогічної теорії загалом і практики підготовки вчителів іноземних мов зокрема.

Дисертаційне дослідження Коровій Дар'ї Миколаївни на тему: **«Формування культурологічної компетентності майбутніх учителів іноземних мов в умовах змішаного навчання»** є завершеним самостійним і оригінальним дослідженням, яке містить нові науково обґрунтовані результати в галузі педагогіки і за характером фактичного матеріалу, ступенем його якісного аналізу, обґрунтованістю наукових положень, достовірністю, рівнем новизни і практичної значущості результатів відповідає встановленим вимогам пп.6, 7, 8, 9 «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40. Тому робимо висновок, що дисертантка Коровій Дар'я Миколаївна заслуговує присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки, професійної
освіти та управління освітніми
закладами Вінницького державного
педагогічного університету імені
Михайла Коцюбинського

Алла КОЛОМІЄЦЬ

